

УДК 378.147

Чкан І.О., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

Анотація. В статті наведені та обґрунтовані методичні підходи до формування професійних компетентностей майбутніх фахівців економічних спеціальностей. А саме: використання інформаційних технологій та комп'ютерної техніки, застосування під час викладання матеріалу мультимедійних засобів, організація викладачем самостійної роботи студента, використання навчально-пізнавальних відеоматеріалів, застосування знань іноземних мов для збагачення матеріалу з дисципліни. Наведені компетенції, які повинен набути студент після вивчення навчальної дисципліни «Гроші та кредит».

Ключові слова: освіта, студент, викладач, методичні підходи, компетентності, навчальна дисципліна.

Постановка проблеми. Вхідження України в світовий та європейський освітній простір вимагає створення нової моделі освіти, яка була б здатна стати достойним конкурентом, а випускники кваліфіковані та затребувані. Процеси реформування системи освіти в Україні потребують глибокого вивчення та аналізу кожної її складової, в тому числі методологічної. Методологічна основа розроблення сучасної освітньої стратегії і тактики українських вишів потребує адекватного теоретичного мислення.

З огляду на це формування професійної компетентності набуває особливої актуальності. Сучасні умови розвитку країни визначили потребу в підготовці нового покоління фахівців, здатних ефективно виконувати свої посадові обов'язки та доцільно керувати виробництвом та персоналом. Нині високий рівень професійної компетентності є вирішальним чинником соціальної захищеності та професійності працівників, а його досягнення – головним завданням навчальних закладів. Тому що роботодавцям потрібна не кваліфікація, а компетентність як поєднання навичок, що притаманні кожному індивідууму, в якому поєднанні кваліфікація, здатність працювати в групі, ініціативність, уміння приймати рішення і нести відповідальність за них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування компетенцій присвячено багато праць зарубіжних та українських вчених, таких як В. Байденко, Л. Долинської, Б. Ельконіна, І. Зимньої, Н. Кузьміної, А. Маркової, Дж. Равена, А. Сазонової, М. Хомського, А. Хуторського та інших.

Проте актуальним залишається пошук нових підходів до викладання дисциплін професійного спрямування та формування в процесі необхідних компетентностей.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування методичних підходів до формування професійних компетентностей майбутніх фахівців економічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна підготовка майбутніх фахівців – процес, який включає наукові і методичні заходи вищих навчальних закладів, спрямовані на формування рівня професійної компетентності особистості.

В сучасній практиці використовують термін «компетенція», що в перекладі з латинської «competentia» означає коло питань, в яких людина обізнана, володіє пізнанням і досвідом.

На сьогодні формується нова парадигма вищої освіти, яка безпосередньо пов'язана з професійною компетенцією та компетентністю. Компетентність формується, розвивається і проявляється в процесі діяльності. Компетентність – це уміння здійснювати певну діяльність.

Законом України «Про освіту» визначено, що компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [1].

Вітчизняна система освіти завжди була компетентнісною, орієнтованою на сферу професійної діяльності і в той же час була спрямована на підготовку фахівців для масового, стабільного, зі сталою технологією і номенклатурою товарів та послуг ринку. Сьогодні ситуація починає змінюватися: інтенсивно розвиваються технології, виробництво стає гнучким, вимагає іншого фахівця, здатного виявляти активність у мінливих умовах, саме тому актуальним є компетентнісний підхід, який охоплює поряд з конкретними знаннями і навичками такі категорії, як здібності, готовність пізнання, соціальні навички тощо. Таким чином компетентність проявляється в діяльності і, відповідно, не може обмежуватися тільки певними знаннями чи уміннями. Можна навести багато прикладів стосовно студентів-відмінників, які не змогли оптимально застосувати набуті фахові знання в критичних виробничо-управлінських ситуаціях. У зв'язку з цим, щоб бути компетентним фахівцем, мало мати фундаментальну теоретичну і практичну підготовку, необхідно бути особистісно, професійно та психологічно готовою і здатною до ефективного застосування набутих фахових знань у професійній діяльності, коли фахівець на підставі не завжди усвідомлених ознак прогнозує чи передбачає виникнення або вирішення виробничо-управлінської проблеми [2].

Роботодавцю потрібні фахівці, які здатні розв'язувати конкретні виробничі проблеми і те, що буде використовувати фахівець під час цього (знання, вміння, досвід та ін.), для роботодавця неважливо, як здійснюється процес розв'язання проблеми, а конкретний результат цього процесу. З точки зору досягнення конкурентного результату важлива не здатність викори-

стовувати знання, уміння і досвід, а рівень готовності до виконання посадових обов'язків (основних функцій). Рівень готовності визначається системою знань, умінь, досвіду, відповідальності, самостійності, наполегливості, сукупності професійних і особистісних якостей фахівця. Розглядаючи професійну підготовку фахівця, його професійну діяльність виділяють поняття «професійна компетенція» – здатність співробітників виконувати завдання відповідно до заданих стандартів [3].

Широке впровадження в усі сфери діяльності інформаційних технологій вимагає постійного пошуку нової інформації та моніторинг змін, які необхідні для виконання професійних обов'язків. Це привело до збільшення частки праці на персональних комп'ютерах і до прискорення обробки інформації в інтелектуальних мережах. Тому, при викладанні навчальної дисципліни «Гроші та кредит» обов'язковим є використання системи мережі Інтернет, через яку студент знайомиться з основними складовими грошової системи, зокрема, щоденний моніторинг валютних курсів, аналіз динаміки грошової маси в Україні та рівня інфляції тощо.

Мультимедійні засоби, комп'ютерні технології дають можливість надавати величезну кількість корисної і цікавої інформації в максимально зручній і доступній формі, дозволяють зробити навчальний процес значно цікавішим для студентів та викликати позитивне ставлення до навчання, стимулювати розвиток мислення та уяви, збільшувати обсяг навчального курсу для засвоєння матеріалу студентами та прийняття оптимальних рішень, формувати дослідницькі, пошукові уміння. Використання мультимедійних засобів при викладанні дисципліни «Гроші та кредит» дозволяє розмістити багатий фактичний та ілюстративний матеріал і є чинником значної активізації процесу пізнання студентами навчального матеріалу.

В навчальному закладі, в процесі освоєння навчальних дисциплін студент повинен оволодіти вміннями самостійно працювати і вчитися, комунікативними здібностями, здатністю системного мислення і діями, орієнтованими на ринок. В процесі впровадження нових програм навчання левову частку займає самостійна робота студента.

Навчальна дисципліна «Гроші та кредит» для фінансистів викладається на першому курсі, але першокурсники ще не в повній мірі володіють досвідом роботи з бібліотечними фондами та не в змозі знаходити правильну інформацію в через мережу Інтернет. І роль викладача при цьому надзвичайно вагома, тому що перед ним стоїть завдання дати студентам установку, чітко визначити напрями самостійної роботи, стимулювати індивідуальний, творчий процес самоосвіти шляхом ознайомлення з раціональними прийомами та методами навчання. Вагомим організаційним моментом забезпечення самостійної роботи є наявність бібліотечного фонду, методичних кабінетів та сучасна комп'ютерна техніка з доступом до мережі Інтернет.

Для збагачення та розширення знань з дисципліни «Гроші та кредит» в навчальному процесі широко використовуються спеціальні відеоматеріали – документальні науково-пізнавальні фільми. Вони демонструються студен-

там на практичних заняттях, під час проведення аудиторної самостійної роботи під керівництвом викладача, а також можуть надаватися в електродному вигляді для самостійного ознайомлення з обов'язковим послідувачим обговоренням.

Нового імпульсу надає прагнення України подолати бар'єри української та європейської освітньої системи в частині виконання вимог по вивченню іноземних мов. Тому в процесі вивчення дисципліни «Гроші та кредит» використовуються матеріали подані на іноземній мові, широко аналізуються всі процеси та учасники грошового ринку багатьох країн, наводиться інформація про міжнародні організації та їх співробітництво з Україною.

Компетенції, які повинен набути студент після вивчення навчальної дисципліни «Гроші та кредит» передбачають оволодіння знаннями: сутність грошей, їх роль та значення в економічних відносинах; зміст грошових функцій; сутність грошового обігу та грошових потоків, грошових законів; типи грошових систем та їх основні елементи; поняття інфляції та методів її подолання; сутність та види кредиту; основні принципи банківського кредитування; сутність грошового та валютного ринку, їх основних учасників; основні аспекти функціонування фінансових посередників; функції та операції центрального банку та комерційних банків; знати механізм формування пропозиції грошей Центральним банком; знати механізм використання грошей банківською системою.

Звідси, вміти: описати загальний грошовий обіг та охарактеризувати основні грошові потоки в економіці; пояснювати відмінності у теоріях грошей; розраховувати склад і структуру грошової маси, яка обслуговує економічні потреби країни, використовуючи різні підходи для її вимірювання; обирати ефективні форми розрахунків та умови платежів; використовувати та аналізувати інструменти грошово-кредитного регулювання економічних процесів; розраховувати рівень, темп, індекс інфляції різними методами; розраховувати рівень купівельної спроможності грошей; вміти захищати заощадження від інфляції; визначати основні параметри кредитних відносин; розрізняти і використовувати різні види процентних ставок; вміти прогнозувати механізм дії тих факторів, які впливають на зміну ринкових ставок процента; розраховувати норму позичкового відсотка в залежності від рівня ризику та нараховувати відсотки за кредитними та депозитними операціями різними методами; розраховувати суму процентів та кінцевого платежу за кредитом; обчислювати вартість кредиту та його доцільність, розмір періодичних кредитних платежів; визначати ефективну проценту ставку, дохід кредитора, майбутню вартість кредиту; вміти розраховувати курс валют з використанням різних методів; розраховувати основні економічні параметри фінансових послуг та нормативів діяльності різних фінансових інститутів; вміти прогнозувати майбутній розвиток фінансових відносин; орієнтуватися у глобальних проблемах грошового обігу та грошово-кредитних відносин.

Висновки. В процесі навчання дуже важливо забезпечити, озброїти студента необхідними знаннями, вміннями, навичками та навчити розвивати їх таким чином, щоб по закінченні навчального закладу людина здобула освітню компетентність. Формування саме цієї ключової компетентності повинне стати кінцевою метою викладання дисциплін професійного спрямування.

Таким чином, формування професійної компетентності в процесі викладання дисципліни повинна базуватися на досягненнях попередніх періодів розвитку особистісних характеристик студента і тісно пов'язана з його соціальними взаємодіями, і звісно, від кваліфікації викладача. Водночас професійна компетентність можлива лише за наявності відповідних знань, навичок, умінь, потреб, установок, професійної орієнтації та мотивів діяльності, вимог до себе, до своїх професійних якостей, результатів власної діяльності.

Бібліографічний список.

1. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-16 (дата оновлення: 05.09.2017). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 16.03.2018)

2. Трішкіна Н.І. Сучасні підходи до формування професійних компетенцій фахівців торговельно-економічного профілю. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2015. № 1 (9). С. 193-199

3. Кадемія М.Ю. Формування професійної компетенції майбутнього фахівця. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. Зб. наук. праць / за ред. Л. Л. Товажнянського, О.Г. Романовського. Вип. 32-33 (36-37). Харків: НТУ «ХП», 2012. С. 32-39

Chkan I. Methodical approaches to forming professional competence in teaching discipline «Money and Credit»

Summary. The article presents and substantiates methodical approaches to the formation of professional competences of future specialists in economic specialties. Namely: the use of information technology and computer technology, the use of teaching materials of multimedia, the organization of the teacher of independent work of the student, the use of educational-cognitive video materials, the use of knowledge of foreign languages for the enrichment of the material from discipline. The following competencies are to be acquired by the student after studying the course «Money and credit».

Key words: education, student, teacher, methodological approaches, competence, teaching discipline.